מתרצת הגמרא: ברייתא זו כדעת **רַבִּי הִיא** שנויה, **דְּאָמַר** שכדי להתיר חצר **בְּעֵרֶב שְׁנֵי פַּסִּין** – צריך שיהיו שני 'פסים' ['לחיים'] משני צידי הפירצה, ואין די ב'לחי' מצד אחד כמו במבוי, **דְּתַנְיָא** בברייתא, **חָצֵר** שיש לה שלש מחיצות, ופרוצה ברוח הרביעית לרשות הרבים, ואין הפירצה יותר מעשר אמות, **נִיתֶּרֶת** בטלטול **בְּפֶתַח אֶחָד** – כשנשאר פס מהכותל מצד אחד של פירצת החצר [ציור א], שעל ידי כך נחשבת הפירצה כפתח. **רַבִּי** חולק **וְאוֹמֵר,** שחצר אינה ניתרת **אֶלָּא בִּשְׁנֵי פַּסִּין** – שני שיורים מכותל פתח החצר, כלומר פס בכל אחד מצידי הפירצה. ולכן, אין די בכך שיש לבוד מצד אחד בין מחיצת האורך של החצר הקטנה למחיצה של החצר הגדולה להחשיב אותו כפס לחצר הקטנה ולהתיר אותה בכך, שכדי להתיר חצר צריך פסים משני צידי הפירצה.

הגמרא דוחה את התירוץ, שאף אם נאמר שברייתא זו כדעת רבי היא שנויה, עדיין אין מובן מדוע צריך לומר שהחצר הגדולה רחבה יותר מהחצר הקטנה באמה. אומרת הגמרא: **הַאי מַאי** – מה תירוץ הוא זה, **אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא** – מובן הדבר אם תאמר שלחי **הַנָּראֶה מְבַפְנִים אֵינוֹ נִידּוֹן מְשׁוּם לֶחִי,** ומשום כך אין מועיל שנשארו עודפים לכותל בחצר הגדולה משני צידי הפירצה כדי להתיר את החצר הקטנה, ומכל מקום צריך שישארו בעודפי הכתלים מכל צד שלשה טפחים כדי להתיר את החצר הגדולה שלא נחשיב אותה כפרוצה במלואה לחצר הקטנה, לפי שברייתא זו כדעת רבי היא שנויה שכדי להתיר חצר צריך פסים משני צידי הפתח, **וְרַבִּי סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יוֹסֵי** הסובר (לקמן יד:) שאין מועיל לחי אלא כשהוא רחב בשיעור שלשה טפחים, וכל שכן שפסי החצר צריכים שיעור של שלשה טפחים לכל אחד, ומשום כך צריך לומר שהחצר הגדולה רחבה יותר מהחצר הקטנה באמה שהיא ששה טפחים, וכך יש בכל צד של עודפי הכתלים בחצר הגדולה שלשה טפחים, שהם שני הפסים המתירים אותה. **וּדְרַבִּי זֵירָא וּדְרַבִּינָא לֵיתָא** – ואין מדובר שכותלי האורך של החצר הקטנה נמשכים לתוך החצר הגדולה כדברי רבי זירא, וגם אין מדובר שכותלי החצר הקטנה מופלגים מכותלי החצר הגדולה מצד אחד בשני טפחים ומהצד השני בארבעה טפחים כפי שאמר רבינא, **וּמְשׁוּם** **הָכִי** – לפיכך מובן מה ששנינו בברייתא שרוחב החצר הקְּטַנָּה הוא **בְּעֶשֶׂר** אמות, **וּגְדוֹלָה** – ורוחב החצר הגדולה הוא **בְּאַחַת עֶשְׂרֵה** אמות, **מְשׁוּם דְּרַבִּי** הסובר שצריך שני פסים משני הצדדים של החצר, **סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יוֹסֵי** הסובר שצריך בכל פס לפחות שיעור של שלשה טפחים, וכדי להתיר את החצר הגדולה בטלטול, צריך שישאר בכותל הרוחב שלצד החצר הקטנה לכל הפחות שלשה טפחים בכל צד, שהם שני הפסים של החצר הגדולה. **אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ** שלחי **הַנָּראֶה מְבַפְנִים נִידּוֹן מְשׁוּם לֶחִי, וּדְרַבִּי זֵירָא וּדְרַבִּינָא אֵיתָא** – ומדובר באופן שכותלי האורך של החצר הקטנה נמשכים לתוך החצר הגדולה כדברי רבי זירא. וכן מדובר שהחצר הקטנה אינה מכוונת באמצע החצר הגדולה, שבצד אחד היא רחוקה מכותל החצר הגדולה בשני טפחים, ובצד השני היא רחוקה מכותל החצר הגדולה בארבעה טפחים כדברי רבינא, כפי שתירצה הגמרא לעיל שלכן אין כאן לחי הנראה מבחוץ להתיר את החצר הקטנה, שברייתא זו היא כדעת רבי הסובר שצריך פסים משני צידי החצר כדי להתיר אותה. **וְרַבִּי לֹא סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יוֹסֵי** הסובר שלחי צריך להיות ברוחב שלשה טפחים, ומשום כך החצר הגדולה כן מותרת בטלטול אף שאין בכל צד שלשה טפחים, אם כן מה שאמרה הברייתא שרוחב החצר הגְּדוֹלָה הוא **בְּאַחַת עֶשְׂרֵה** אמות, **לָמָּה לִי** – לשם מה הוצרכה לומר שיעור זה, **מִמַּה נַּפְשָׁךְ** – מה שתאמר, קשה הוא, **אִי לְמַשְׁרֵיֵיהּ לְגַּדּוֹלָה קָאָתֵי** – אם שיעור זה נאמר כדי להתיר את החצר הגדולה על ידי שני פסים, הרי כשרוחב החצר הגדולה הוא **בְּעֶשֶׂר** אמות **וּשְׁנֵי טְפָחִים סַגְיָא** – מספיק כדי להתיר אותה, שעל ידי כך שהחצר הגדולה רחבה יותר מהחצר הקטנה בשני טפחים, יש בכל צד של הפירצה כותל עודף על החצר הקטנה, ועודפים אלו נחשבים כשני הפסים להתיר את החצר. **וְאִי לְמֵיסְרָהּ לְקַטָּנָה קָאָתֵי** – ואם שיעור זה נאמר כדי לאסור את החצר הקטנה, וכדי שלא יהיה לבוד משני הצדדים אמרו שרוחבה של החצר הגדולה הוא אחת עשרה אמות שבכך אפשר לומר שבצד אחד יש יותר משלשה טפחים, אם כן **לְאַשְׁמוּעִינַן** – היה לברייתא להשמיענו דין זה באופן **דְּמַפְלְגֵי טוֹבָא** – שכותלי החצר הקטנה מרוחקים הרבה מהחצר הגדולה, ולא יהיה מקום לטעות ולומר שיש לבוד בשני הצדדים. **אֶלָּא לָאו** [–ודאי] **שְׁמַע מִינָּהּ** – יש להוכיח מברייתא זו, שלחי **הַנִּרְאֶה מִבַּחוּץ וְשָׁוֶה מִבִּפְנִים, אֵינוֹ נִידּוֹן מְשׁוּם לֶחִי.** מסיקה הגמרא: **שְׁמַע מִינָּהּ** – אכן יש להוכיח כן.

הגמרא מוסיפה לדון בדברי רבה בר רב הונא שלחי הנראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי: **אָמַר רַב יוֹסֵף, לֹא שָׁמַעְתִּי לִי הָא שְׁמַעְתְּתָא** – לא שמעתי מרב הונא אביו של רבה שמועה זו בדין לחי הנראה מבחוץ ושוה מבפנים שנידון משום לחי.

הגמרא מביאה שאכן שמע רב יוסף מרב הונא דין זה: **אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי** לרב יוסף, **אַתְּ אָמַרְתְּ נִיהֲלָן** – אתה בעצמך אמרת לנו דין זה, ולמדת אותו מתוך שמועה בשמו של רב הונא, **וְאַהָא אָמַרְתְּ נִיהֲלָן** – ועל דברים אלו אמרת לנו אותה, **דְּאָמַר רָמֵי בַּר אַבָּא אָמַר רַב הוּנָא, לֶחִי הַמּוּשָׁךְ עִם דָּפְנוֹ שֶׁל מָבוֹי** – לחי הנמשך מאורך דופן המבוי אל חוץ למבוי, ולעומדים בתוך המבוי אין ניכר שהוא לחי, אלא נראה כהמשך הדופן, אבל מבחוץ ניכר שהוא לחי לפי שאינו מכסה את כל עובי דופן המבוי [ציור ב], אם ארכו של הלחי הוא **פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, נִידּוֹן מְשׁוּם לֶחִי** להתיר את המבוי, **וּמִשְׁתַּמֵּשׁ עִם חוּדּוֹ הַפְּנִימִי** – ומותר להשתמש מחודו הפנימי של הלחי, כלומר מתחילת כותל המבוי שבצדו עומד הלחי. אבל אם אורך הלחי הוא **אַרְבַּע אַמּוֹת,** הוא עצמו **נִידּוֹן מְשׁוּם** כותל **מָבוֹי,** ולא כלחי למבוי, **וְאָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכוּלּוֹ** – בכל המבוי, לפי שאין כאן לחי. ומוסיף אביי, **וְאַתְּ** רב יוסף, **אָמַרְתְּ לָן עָלָהּ** – אמרת לנו עליה, **שְׁמַע מִינָּהּ תֵּילְתָּ** – משמועה זו של רב הונא יש להוכיח שלשה דינים, א. **שְׁמַע מִינָּהּ** – מוכח מדבריו שאמר שמותר להשתמש רק מחודו הפנימי של הלחי, **שֶׁבֵּין הַלְּחָיַיִן** הנמשכים מעבר לשטח המבואות, **אָסוּר** לטלטל, שהלחי אינו מתיר אלא מחודו הפנימי, ולא כנגד הלחי עצמו. ב. **וּשְׁמַע מִינָּהּ** – ומוכח מדבריו שאמר שאם הלחי נמשך ארבע אמות הרי הוא נידון משום מבוי, **שֶׁמֻּשָּׁךְ** [–אורך] **מָבוֹי בְּאַרְבַּע** אמות. ג. **וּשְׁמַע מִינָּהּ** – ומוכח מדבריו שאמר שלחי המושך עם דופנו של מבוי פחות מארבע אמות נידון משום לחי, שלחי **הַנִּרְאֶה מִבַּחוּץ וְשָׁוֶה מִבִּפְנִים נִידּוֹן מְשׁוּם לֶחִי.**

הגמרא מסיקה להלכה מהו הדין בלחי הנראה מבחוץ ושוה מבפנים: **וְהִלְכְתָא,** לחי **הַנִּרְאֶה מִבַּחוּץ וְשָׁוֶה מִבִּפְנִים נִידּוֹן מְשׁוּם לֶחִי.** מקשה הגמרא: כיצד **יתכן תִּיוּבְתָּא וְהִלְכְתָא** – הרי הוכחנו מהברייתא ששנינו על חצר קטנה הפרוצה לחצר גדולה שרוחב החצר הגדולה הוא באחת עשרה אמות, שאין דנים את הכתלים שמהצד כדין לחי כיון שאין נראים מבפנים. מתרצת הגמרא: **אֵין** – כן, כך ההלכה, אף שקשה על כך מברייתא זו, **מְשׁוּם דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּיא בְּוָותֵיהּ** – משום שהברייתא ששנה רבי חייא שכותל שצידו אחד בנוס מחבירו נידון משום לחי גם כשנראה רק מבחוץ, סוברת כך, ובסתירה בין ברייתות ההלכה כמו ברייתא ששנאה רבי חייא.

שנינו במשנה: **וְהָרוֹחֵב מֵעֲשָׂר יִמָּעֵט.** הגמרא מביאה מחלוקת תנאים בדין זה: **אָמַר אַבַּיֵי, תָּנָא** – שנינו בברייתא, **וְהָרוֹחֵב מֵעֲשָׂר יִמָּעֵט, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵינוֹ צָרִיךְ לְמַעֵט.** כלומר, שהדין שנתבאר במשנה שצריך למעט פתח שהוא רחב יותר מעשר אמות הוא רק לדעת חכמים, אבל רבי יהודה סובר שאף אם הפתח רחב מעשר אמות אין צריך למעטו.

מבררת הגמרא: **וְעַד כַּמָּה** יהא הפתח רחב ולא יהא צריך למעטו לשיטת רבי יהודה. מבארת הגמרא: **סָבַר רַב אַחַי קַמֵּיהּ** [–ביושבו לפני] **דְּרַב יוֹסֵף לְמֵימַר** – לומר בזה, **עַד שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה וּשְׁלִישׁ.**

המשך בעמ' קנו

וְיֵשׁ לְלַמּוּד דָּבָר זֶה מִבְּקָל וָחוֹמֶר: מִפְּנֵי בִּירָאוֹת – מחיצות מועטות שהתירו חכמים לעשות סביב בורות מים, כדי שיהא ניתן לשאוב מהם בשבת. וּמַה פְּנֵי בִּירָאוֹת שדינם קל ממבוי, שֶׁהֲרֵי הִתַּרְתָּהּ בָּהֶן מחיצות של פָּרוּץ מְרוּבֶּה עַל הָעוֹמֵד, מכל מקום לֹא הִתַּרְתָּהּ בָּהֶן פירצה שהיא רחבה יוֹתֵר מִשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה וּשְׁלִישׁ, מְבוֹי שדינו חמור יותר, שֶׁלֹּא הִתַּרְתָּהּ בּוֹ פָּרוּץ מְרוּבֶּה עַל הָעוֹמֵד, וכי אֵינוֹ מן הַדִּין שֶׁלֹּא תַּתִּיר בּוֹ פירצה שהיא רחבה יוֹתֵר מִשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה וּשְׁלִישׁ.

הַגְּמָרָא מְקַשָּׁה עַל דִּבְרֵי רַב אַחִי מִשְּׁנֵי צְדָדִים: וְהֵיאַ הַנּוֹתֶנֶת – סברא זו שאתה מביא להחמיר בפירצת מבוי משום שלא הותר בו פרוץ מרובה על העומד היא המלמדת להקל, שכן יש לומר שדווקא פְּנֵי בִּירָאוֹת מאחר שֶׁהִתַּרְתָּהּ בָּהֶן פָּרוּץ מְרוּבֶּה עַל הָעוֹמֵד, נמצא שאין שם אלא 'עומד' מועט, ולפיכך לֹא תַּתִּיר בָּהֶן פירצה שהיא רחבה יוֹתֵר מִשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה וּשְׁלִישׁ, אבל מְבוֹי שֶׁלֹּא הִתַּרְתָּהּ בּוֹ פָּרוּץ מְרוּבֶּה עַל הָעוֹמֵד, נמצא שרובו סתום, ולפיכך תַּתִּיר בּוֹ אפילו פירצה שהיא רחבה יוֹתֵר מִשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אַמּוֹת וּשְׁלִישׁ.

מקשה הגמרא באופן שני: אִי נַמִּי – וכמו כן יש להקשות לְאִידָךְ גִּיסָא – לצד שני, שיש להחמיר במבוי יותר מפסי בירות, שכן יש לומר שדווקא פַּסֵּי בִּירָאוֹת דַּאֲקִילַתְּ בְּהוּ חַד קוּלָּא – שהקלת בהם קולא אחת להתיר פרוץ מרובה על העומד, אֲקִיל בְּהוּ קוּלָּא אַחֲרִינָא – ניתן להקל בהם גם קולא אחרת, לדון את הפירצה שבהם כ'פתח' עד לרוחב שלש עשרה אמה ושליש, אבל מְבוֹי שלא הקלת בו להתיר פרוץ מרובה על העומד, כְּלָל כְּלָל לֹא – אין להתיר בו פירצה הרחבה יותר מעשר אמות.

הגמרא מבארת כיצד ניתן להכשיר מבוי שרוחב פתחו עשרים אמה: תָּנֵי [–שנה] לֵוִי ברייתא, פתח מְבוֹי שֶׁהוּא רָחָב עֶשְׂרִים אַמָּה, ומחמת כן אי אפשר לתקנו בלחי או קורה, נוֹעֵץ קָנֶה בְּאֶמְצָעִיתוֹ – באמצע הפתח, וְדַיּוֹ בכך, שעל ידי קנה זה מתחלק הפתח לשני פתחים של עשר אמות [ציור ד], וניתן להכשירם בלחי או קורה. אומרת הגמרא: הוּא תָּנֵי לָהּ – לוי הוא ששנה ברייתא זו, וְהוּא אָמַר לָהּ – והוא עצמו אמר על כך דְּאֵין הֲלָכָה כְּאוֹתָהּ מִשְׁנָה – כברייתא זו, לפי שאין קנה מועיל לחלק את פתח המבוי לשנים, מאחר והאויר שיש מצידו האחד של הקנה ומצידו השני מבטלים אותו כאילו אינו קיים. אִיכָּא דְּאָמְרֵי – ויש אומרים, שלא שמענו שלוי עצמו אמר כן, אלא אָמַר שְׁמוּאֵל מִשְּׁמֵיהּ דְּלֵוִי, אֵין הֲלָכָה כְּאוֹתָהּ מִשְׁנָה.

מבררת הגמרא: אֶלָּא הֵיכִי עָבִיד – אם כן, באיזה אופן יכולים להכשיר מבוי זה שפתחו רחב עשרים אמה. מבארת הגמרא: אָמַר שְׁמוּאֵל מִשְּׁמֵיהּ דְּלֵוִי,

עֹשֶׂה פֵּם [–מחיצה] גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טפחים, בְּמֶשֶׁךְ [–לאורך] אַרְבַּע אַמּוֹת, וּמַעֲמִידוֹ לפס זה לְאָרְכּוֹ שֶׁל מָבוֹי באמצע הפתח [ציור א], ומכיון שיש באורכו של פס זה שיעור הכשר מבוי, שהוא בארבע אמות, הוא מחלק את המבוי לשני מבואות, האחד, מכותל המבוי ועד הפס, והשני, מן הפס ועד כותל המבוי שבצד האחר. ומאחר וכל אחד מן המבואות אין פתחו רחב מעשר אמות, ניתן להכשירם על ידי נתינת לחי או קורה.

הגמרא מביאה אופן נוסף כיצד להכשיר מבוי שפתחו רחב מעשר אמות: אִי נַמִּי, כְּדְרַב יְהוּדָה – כעין האופן שאמר רב יהודה, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה, מָבוֹי שֶׁהוּא רָחָב חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה, ורוצה להכשירו על ידי לחי או קורה, מַרְחִיק שְׁתֵּי אַמּוֹת מכותל המבוי וְעוֹשֶׂה שם פֵּם ברוחב שָׁלֹשׁ אַמּוֹת [ציור ב], ומאחר והפס רחב מן הפירצה שבצידו מתיר הוא אותה מדין 'עומד מרובה על הפרוץ' ונידונות חמש אמות אלו כסתומות, ומעתה אין רוחבו של פתח המבוי אלא עשר אמות בלבד, וניתן להתירו על ידי לחי או קורה.

ובאופן שהמבוי רחב עשרים אמה ניתן להתירו באחד משני אופנים. או שירחיק שתי אמות גם מכותלו השני של המבוי ויניח שם פס נוסף ברוחב שלש אמות [ציור ג], או שירחיק מכותל המבוי האחד ארבע אמות, ויעשה שם פס ברוחב שש אמות [ציור ד], ומאחר והפס רחב מן הפירצה שבצידו דנים אנו עשר אמות אלו כסתומות.

הגמרא מבררת מדוע נקט רב יהודה דווקא באופן זה שמרחיק שתי אמות ועושה פס שלש אמות: וְאַמַּאי – מדוע מצריך רב יהודה לעשות פס אחד גדול ברוחב שלש אמות, הרי ניתן לחלקו לשני חלקים, דהיינו, שֶׁיַּעֲשֶׂה פֵּם ברוחב אַמָּה וּמֶחֱצָה סמוך לכותל המבוי, וְיַרְחִיק הימנו שְׁתֵּי אַמּוֹת, וְיַעֲשֶׂה פֵּם נוסף ברוחב אַמָּה וּמֶחֱצָה סמוך לפתח הגדול [ציור ה]. ומכיון שלא נקט רב יהודה באופן כזה, שְׁמַע מִינָּהּ – יש ללמוד מכך שהוא סובר שעוֹמֵד מְרוּבֶּה עַל הַפָּרוּץ מִשְּׁתֵּי רוּחוֹת לֹא הֲוֵי עוֹמֵד. כלומר, שאין מצרפים את ה'עומד' משני צדדים כדי לבטל את ה'פרוץ' שבאמצע, אלא צריך שיהיה ה'עומד' שבצד אחד מרובה על ה'פרוץ' שבצידו, ועל כן צריך לעשות דווקא פס אחד ברוחב שלש אמות לצד הפירצה של שתי האמות, ואי אפשר לחלקו לשני פסים של אמה ומחצה.

דוחה הגמרא: לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ – בשאר מקומות יכול אני לומר לך ש'עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות הֲוֵי עוֹמֵד', וְשַׁאנִי הָכָא – אך שונה הדבר כאן שאי אפשר לומר כן, משום דְּאָתֵי אֲוִירָא דְּהַאי גִּיפָא וַאֲוִירָא דְּהַאי גִּיפָא וּמְבַטֵּל לֵיהּ – שבא האויר שמצד האחד [פירצת שתי האמות] ומצד השני [עשר אמות של הפתח] ומבטל את ה'עומד' שבאמצע, מאחר שכל אחד מן ה'אוירים' הללו שיעורו מרובה על העומד שבאמצע [שרוחבו אמה ומחצה], אבל בשאר מקומות בהם יש פירצה אחת בין שני 'עומדים' יתכן שמצרפים את שניהם כדי לבטל את הפירצה שביניהם.

שבה הגמרא ומבררת: מכל מקום מדוע נקט רב יהודה באופן כזה שמניח שתי אמות ועושה פס של שלש אמות, הרי ניתן להכשיר את פתח המבוי באופן אחר, וְיַעֲשֶׂה פֵּם ברוחב אַמָּה סמוך לכותל המבוי, וְיַרְחִיק משם אַמָּה, וְיַעֲשֶׂה פֵּם נוסף ברוחב אַמָּה, וְיַרְחִיק משם עוד אַמָּה, וְיַעֲשֶׂה פֵּם נוסף ברוחב אַמָּה בסמוך לפתח הגדול [ציור ו]. ומכיון שלא התיר רב יהודה לעשות באופן כזה, שְׁמַע מִינָּהּ – יש ללמוד מכך שהוא סובר שעוֹמֵד בְּפָרוּץ אָסוּר, כלומר, שמחיצה ששיעור ה'עומד' שבה הוא כשיעור ה'פרוץ' אינה כשרה, ולפיכך אף כאן כל אמה של 'פרוץ' אוסרת את האמה של ה'עומד' הסמוכה אליה, ונמצא שאין כאן מחיצה כלל.

דוחה הגמרא: לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ – בשאר מקומות יכול אני לומר לך ש'עומד מוּתָּר', וְשַׁאנִי הָכָא – ושונה הדבר כאן שיש לפסול מחיצה זו, משום דְּאָתָא אֲוִירָא דְּהַאי גִּיפָא וּדְהַאי גִּיפָא וּמְבַטֵּל לֵיהּ – שבא האויר שמצד האחד [פירצת אמה] ומצד השני [עשר אמות של הפתח] ומבטל את הפס הסמוך לפתח המבוי. ואף שפירצת האמה אינה מרובה על ה'עומד', מכל מקום מועילה היא לבטלו מאחר ואין הוא מרובה עליה, אבל באופן שאין פרצות משני הצדדים יתכן להכשיר מחיצה שיש בה 'פרוץ כעומד'.

שבה הגמרא ומבררת: מדוע נקט רב יהודה באופן שמניח שתי אמות ועושה פס של שלש אמות, הרי ניתן לעשות זאת באופן אחר, וְיַרְחִיק אַמָּה מכותל המבוי, וְיַעֲשֶׂה שם פֵּם ברוחב אַמָּה וּמֶחֱצָה, וְלאחר מכן יַרְחִיק עוד אַמָּה, וְיַעֲשֶׂה שם פֵּם נוסף ברוחב אַמָּה וּמֶחֱצָה בסמוך לפתח הגדול [ציור ז], ובאופן כזה אין שייך לומר 'אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא', לפי שה'עומד' שיש בו אמה ומחצה רחב יותר מן הפרצות שאין ברוחבם אלא אמה.

מבארת הגמרא: אֵין הָכִי נַמִּי – אכן כך עדיף לעשות, וְכוּלֵּי הַאי לֹא אַטְרְחוּהָ רַבָּנָן – אלא שלא הטריחו חכמים על האדם כל כך, והתירו לו לעשות אף באופן שמניח פירצה של שתי אמות כאחת.

הגמרא מקשה על דברי רב יהודה הסובר שעשיית פתח קטן נוסף למבוי אינה פוסלתו: וְלֵיחוּשׁ – לכאורה יש לחשוש, באופן זה שאמר רב יהודה שמניח שתי אמות ועושה פתח שלש אמות, דִּלְמָא שָׁכִיךְ פִּיתְחָא רַבָּה וְעָיֵיל בְּפִיתְחָא זוּטָא – שמא יעזבו האנשים את הפתח הגדול של המבוי שרוחבו עשר אמות, ויכנסו בפתח הקטן שרוחבו שתי אמות, ועל ידי כך יתבטל הפתח הגדול, וממילא יתבטלו אף הלחי או הקורה שבו, ונמצא שמבוי זה לא יהא בו תיקון כלל, שהרי בפתח הקטן אין צריך להניח לחי או קורה.

מתרצת הגמרא: אָמַר רַב אַדָּא בַּר מַתְנָה, אין לחוש לכך, לפי שחֲזָקָה היא שאֵין אָדָם מַנִּיחַ פֶּתַח גָּדוֹל וְנִכְנָס בְּפֶתַח קָטָן.

שבה הגמרא ומקשה: וּמַאי שְׁנָא – ומה שונה הדבר מִדְּרַבִּי אַמִּי וְדְרַבִּי אַסִּי, הסוברים [לגבי מבוי שנפרץ מצידו (לעיל ה.)], שיש לחוש שמא יעזבו האנשים את הפתח הגדול ויכנסו בפתח הקטן.

מתרצת הגמרא: הָתָם – שם, לגבי מבוי שנפרץ בצידו, אכן יש לחוש לכך, משום דְּקָא מַמְעֲטַ בְּהֵילּוּכָא – שהנכנס דרך הפירצה שבצד המבוי מקצר את דרכו בכך, הָכָא – אבל כאן, לגבי דינו של רב יהודה, לֹא קָא מַמְעֲטַ בְּהֵילּוּכָא – אין הנכנס דרך הפתח הקטן מקצר את דרכו בכך, שהרי שני הפתחים בראש המבוי הם, ובאופן כזה אין לחוש שיניחו האנשים את הפתח הגדול ויכנסו בקטן.

הגמרא מביאה משנה העוסקת בדין צירוף 'פרוץ' ל'עומד' לענין דיני טומאה: תָּנַן הָתָם – שנינו בתוספתא, עוֹר של כלי הַמכונה עַכְלָא, וְחָלַל שֶׁלּוֹ – והנקב שיש באמצע כלי זה, מִצְטָרְפִין יחדיו בְּטֶפַח – להיות אהל אחד ברוחב טפח להביא את הטומאה, שאם יש תחת אהל זה כזית מן המת וכלים נטמאים הכלים באהל המת. אבל אהל שאין בו רוחב טפח אינו מביא את הטומאה.

מבררת הגמרא: מַאי – מה הוא עוֹר הָעַכְלָא. מבארת הגמרא: אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, עוֹר המשמש כִּכִיסּוּי למושב שֶׁל בֵּית הַכִּסֵּא של שרים.

שבה הגמרא ומבררת: וְכַמָּה הוא שיעור רוחב הנקב שיהא בטל אל העור שבצידו להצטרף עמו.

מביאה הגמרא שתי דעות בענין זה: כִּי אָתָא – כאשר בא רַב דִּימִי 100 מארץ ישראל לבבל, אָמַר, כשיש רוחב של אֶצְבָּעַיִם [–שתי אצבעות] בעור מִכָּאן – מצידו האחד של הנקב, וְרוחב של אֶצְבָּעַיִם בעור מִכָּאן – מצידו השני של הנקב, וְאֶצְבָּעַיִם רֵיוַח בָּאֶמְצַע – ביניהם, ובסך הכל שש אצבעות, מצטרף הנקב עם העורות שבצדדים לאהל טפח המביא את הטומאה.

כִּי אָתָא – כאשר בא רָבִין מארץ ישראל לבבל, אָמַר, אופן הצירוף בזה כך הוא, אֶצְבַּע וּמֶחֱצָה בעור מִכָּאן – מצד אחד, וְאֶצְבַּע וּמֶחֱצָה בעור מִכָּאן – מצד שני, וְאֶצְבַּע רֵיוַח בָּאֶמְצַע, ובסך הכל ארבע אצבעות.

הגמרא מבררת את סברותיהם של רב דימי ורבין: אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לְרַב דִּימִי, מִי פְּלִיגִיתּוּ – האם אתה ורבין חולקים בשיעור צירוף הנקב עם העור.

אָמַר לֵיהּ רב דימי לאביי, לֹא, אין אנו חולקים, אלא טעם הדבר שכל אחד נקט שיעור שונה של אצבעות כך הוא, הָא – דברי רבין נאמרו

המשך בעמ' קסב

בְּרֵבְרְבָתָא – באצבעות גדולות, דהיינו אגודלים, שיש מהן רק ארבע בטפח, **הָא** – ואילו דברי נאמרו **בְּזוּטְרָתָא** – באצבעות קטנות, דהיינו זרתות, שיש מהן שש בטפח. **וְלָא פְּלִיגִין** – אך אין אנו חולקים בדין. **אָמַר לֵיהּ** אביי לרב דימי, אין הדבר כן, אלא **לְאֵי פְּלִיגִיתוּ** – באמת חולקים אתם, **וּבְדִין 'עוֹמֶד מְרוּבֶּה עַל הַפָּרוּץ מַשְׁתֵּי רוּחוֹת' פְּלִיגִיתוּ** – אתם חולקים, **לְדִידָךְ** – לשיטתך, עומד מרובה על הפרוץ **הָוֵי עוֹמֵד** אף באופן שאינו מרובה מצד אחד אלא **מַשְׁתֵּי רוּחוֹת** – בצירוף שני צדדים, שהרי מעמיד אתה באופן שאין שיעור באחד מן ה'עומדים' כדי לבטל ה'פרוץ', אלא רק בצירוף שניהם יחדיו. ואילו **לְשִׁיטַת רַבִּין,** עומד מרובה על הפרוץ **מֵרוּחַ אַחַת הָוֵי עוֹמֵד,** אבל אם אינו מרובה אלא על ידי צירוף **מַשְׁתֵּי רוּחוֹת לֹא הָוֵי עוֹמֵד,** שהרי הוא מעמיד באופן ששיעור רוחב ה'פרוץ' שבאמצע פחות משיעור רוחב של כל אחד מן ה'עומדים' שבצדדים.

ומוכיח אביי את דבריו: **דְּאִי סַלְקָא דַּעְתָּךְ לֹא פְּלִיגִיתוּ** – שאם יעלה על דעתך לומר שאין אתם חולקים בדין, אלא אף רבין מודה ש'עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות הוי עומד', אם כן, **לְרַבִּין הָכִי אִיבָּעֵי לֵיהּ לְמֵימַר** – כך היה לו לרבין לומר, שיש רוחב של **אֶצְבַּע וּשְׁלִישׁ** בעור **מְכָאן** – מן הצד האחד, **וְאֶצְבַּע וּשְׁלִישׁ מְכָאן** – מן הצד השני, **וְאֶצְבַּע וּשְׁלִישׁ רֵיוַח בָּאֶמְצַע,** ובסך הכל ארבע אצבעות, שבאופן כזה שורוחב הנקב לרוחב העור שבכל צד, ומצרפים את שני ה'עומדים' כדי לבטל את ה'פרוץ' שביניהם, אבל מאחר ודקדק רבין להעמיד באופן שרוחב הנקב קטן מרוחב העור שבכל אחד מן הצדדים, יש ללמוד מכך שהוא סובר ש'עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות לא הוי עומד'.

אמר לו רב דימי לאביי, **וְאֶלָּא מַאי** – מה סבור אתה לומר, **פְּלִיגִינַן** – שאנו חולקים בדין 'עומד מרובה על הפרוץ משני צדדים', אם כן, **לְדִידִי הָכִי אִיבָּעֵי לִי לְמֵימַר** – כך היה לי לומר, שיש עור ברוחב **אֶצְבַּע וּשְׁנֵי שְׁלִישִׁים מִכָּאן** – מצידו האחד של הנקב, **וְאֶצְבַּע וּשְׁנֵי שְׁלִישִׁים מִכָּאן** – מצידו השני של הנקב, **וְאֶצְבָּעַיִם וּשְׁנֵי שְׁלִישִׁים רֵיוַח בָּאֶמְצַע,** ובסך הכל שש אצבעות, שבאופן כזה הפירצה שבאמצע יתירה על כל אחד מן ה'עומדים' שבצדדים, ובכל זאת מצטרפים שניהם לבטלה. ומאחר ולא נקטתי באופן כזה, אלא בשרוחב הפירצה שוה לכל אחד מן ה'עומדים', יש לך ללמוד שאיני מתיר ב'עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות'. וממשיך רב דימי ואומר לאביי, **אֶלָּא אִי אִיכָּא לְמֵימַר דִּפְלִיגִינַן** – אם יש מקום לומר שישנה מחלוקת ביני ובין רבין, **בְּדִין 'פָּרוּץ בְּעוֹמֵד' פְּלִיגִינַן** – אנו חולקים, שלרבין 'פרוץ בעומד אסור', ועל כן הוא מעמיד באופן שהפירצה שבאמצע מועטת מכל אחד מן ה'עומדים', ואילו אני סובר ש'פרוץ בעומד מותר', ועל כן אני מעמיד באופן שהחלל שבאמצע שוה לכל אחד מן ה'עומדים' שבצדדים.

שנינו במשנה: **אִם יֵשׁ לוֹ צוּרַת הַפֶּתַח אַף עַל פִּי שֶׁרָחָב מֵעֲשֶׂר אֵינוֹ צָרִיךְ לְמַעֲטוֹ.**

הגמרא מבררת דינים שונים בהכשר פתחי מבוי: **אַשְׁכָּחָן** – מצינו במשנתינו לגבי **צוּרַת הַפֶּתַח דְּמַהֲנֵיָא בְּרָחְבּוֹ** – שמועילה היא להכשיר מבוי שפתחו רחב מעשר אמות, **וְכמו כן מצינו** (לעיל ג.) **לגבי אֲמַלְתָּרָא** – קורה שיש בה ציורים ופיתוחים, **דְּמַהֲנֵיָא בְּנָבְהּוֹ** – שמועילה היא להכשיר מבוי שקורתו גבוהה יותר מעשרים אמה,